

Ve VINNUEFTIRLITID

**VINNUEFTIRLIT
RÍKISINS**

Bíldshöfða 16
S: 550-4600

www.vinnueftirlit.is

1

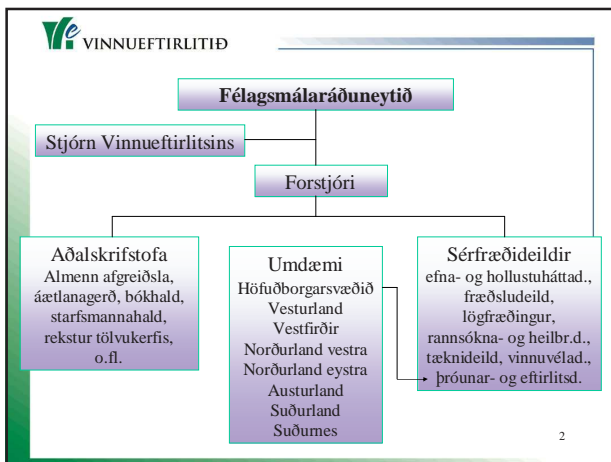

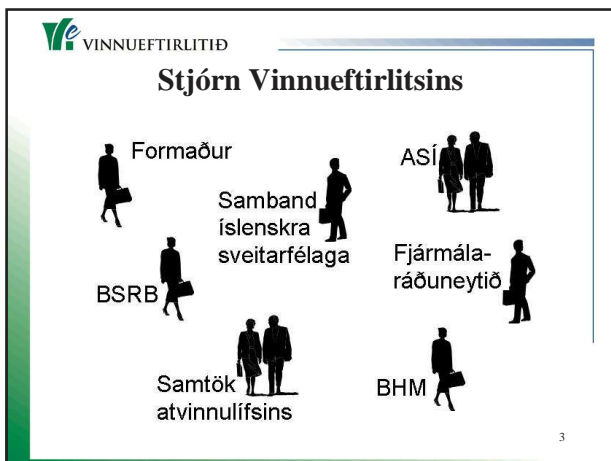

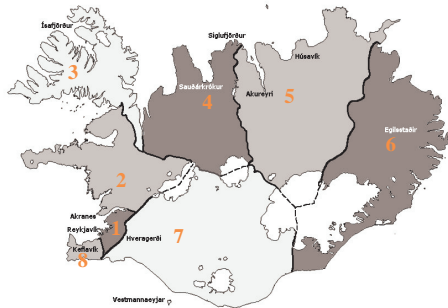

Umdæmi

Starf Vinnueftirlitsins

Vinnueftirlitið er miðstöð vinnuverndarstarfs og byggir starfsemi sína á samþættingu eftirlits, fræðslu og rannsókna.

Eftirlit: Vinnustaðaeftirlit beinist í meginatriðum að því að sannreyna að fyrirtækin viðhafi forvarnastarf og að aðstæður á vinnustöðum séu í samræmi við lög og reglur. Einnig veitir Vinnuvéladeild sérhæfða eftirlitsþjónustu með vélum og tækjum.

Starf Vinnueftirlitsins

Fræðsla: Lögð er áhersla á að auka þekkingu atvinnurekenda og starfsfólks á vinnuvernd, ábyrgð þeirra og skyldum. Haldin eru námskeið og allskonar fræðsluerindi. Mikið er gefið út af efni og stofnunin hefur aðgengilega heimasíðu. Árlega er haldin “evrópsk” vinnuverndarvika.

Rannsóknir: Rannsóknir Vinnueftirlitsins beinast að því að afla þekkingar er lýtur að vinnuvernd, heilsu og líðan í samvinnu við aðrar rannsóknastofnanir og aðila vinnumarkaðarins.

Vinnuverndarlögin

Lög nr. 46/1980

um aðbúnað, hollustuhætti og
öryggi á vinnustöðum

Hægt er að fá lögin og reglugerðir á heimasíðu
Vinnueftirlitsins:

www.vinnueftirlit.is

Úr lögunum:

- 1. gr: Tryggja öruggt og heilsusamlegt starfsumhverfi, sem jafnan sé í samræmi við félagslega og tæknilega þróun í þjóðfélaginu.
- 2. gr: Lög þessi gilda um alla starfsemi, þar sem einn eða fleiri menn vinna, hvort sem um er að ræða eigendur fyrirtækja eða starfsmenn.

Lögin gilda ekki um:

- Siglingamál og önnur verkefni, sem sérstaklega eru falin Siglingastofnun Íslands.
- Loftferðir. Einnig alþjóðasamþykktir, sem Ísland er og verður aðili að og falla undir verksvið flugmálastjórnar.

Reglugerðir – t.d.

- reglugerð um skipulag og framkvæmd vinnuverndarstarfs á vinnustöðum
- reglur um öryggi og hollustu þegar byrðar eru handleiknar
- reglur um álag af völdum hávaða á vinnustöðum
- reglur um húsnæði vinnustaða
- reglugerð um aðgerðir gegn einelti á vinnustað

Reglur sem gilda fyrir ákveðna vinnustaði eða atvinnugreinar

- reglur um verndun starfsmanna gegn hættu á heilsutjóni af völdum líffræðilegra skaðvalda á vinnustöðum
- reglur um vinnu með krabbameinsvaldandi efni
- reglur um heftibyssur
- reglur um vélknúin leiktæki í skemmtigörðum

Helstu verkefni Vinnueftirlitsins

- eftirlit og forvarnastarf
- fræðsla (námskeið, fyrirlestrar, útgáfa o.fl.)
- leiðbeiningar
- mælingar – prófanir
- rannsóknir – atvinnusjúkdómavarnir
- umsagnir, markaðseftirlit
- þátttaka í gerð reglna og reglugerða

Vinnuverndarstarf

- Reglugerð um skipulag og framkvæmd vinnuverndarstarfs á vinnustöðum

nr. 920/2006

Reglugerðina má nálgast á heimasíðu Vinnueftirlitsins www.vinnueftirlit.is

- II. kafli vinnuverndarlaganna

13

Öryggistrúnaðarmaður Öryggisvörður Öryggisnefnd

- **Öryggistrúnaðarmaður** er fulltrúi starfsmanna
- **Öryggisvörður** er fulltrúi atvinnurekanda
- **Öryggisnefnd**, tveir **öryggisverðir** og tveir **öryggistrúnaðarmenn**

14

Fyrirtæki með færri en 10 starfsmenn

Í fyrirtækjum þar sem eru 1-9 starfsmenn skal atvinnurekandi og/eða verkstjóri hans stuðla að góðum aðbúnaði, hollustuháttum og öryggi á vinnustað, í nánu samstarfi við starfsmenn fyrirtækisins og félagslegan trúnaðarmann þeirra

(Ób. úr 4. gr. 920/2006)

15

Fyrirtæki með 10 - 49 starfsmenn

Í fyrirtækjum þar sem starfsmenn eru 10 til 49 skal atvinnurekandi tilnefna af sinni hálfu **öryggisvörð** og starfsmenn skulu kjósa úr sínum hópi **öryggistrúnaðarmann**

(Ób. úr 5. gr. 920/2006)

16

Fyrirtæki með 50 starfsmenn eða fleiri

Í fyrirtækjum þar sem starfsmenn eru 50 eða fleiri skal stofna **öryggisnefnd**. Starfsmenn kjósa úr sínum hópi tvo fulltrúa og atvinnurekandi tilnefnir tvo fulltrúa. Báðir fulltrúar atvinnurekanda í öryggisnefnd teljast **öryggisverðir** og báðir fulltrúar starfsmanna **öryggistrúnaðarmenn**.

(Ób. úr 6. gr. 920/2006)

17

Öryggistrúnaðarmaður/ öryggisvörður

Ef starfsemi fyrirtækisins fer fram í sjálfstæðum einingum geta atvinnurekendur gert með sér samkomulag um að **öryggistrúnaðarmaður** og **öryggisvörður** séu í einstökum starfseiningum eða útibúum

(Ób. úr 7. gr. 920/2006)

18

Tilnefning öryggisvarða

Atvinnurekanda er skylt, ef hann er ekki sjálfur **öryggisvörður** eða í öryggisnefnd, að tilnefna í sinn stað aðila sem **öryggisvörð** með fullu umboði...
Tilnefningin skal að jafnaði vera til tveggja ára í senn.

(Ób. úr 11. gr. 920/2006)

19

Undirbúningur og framkvæmd kosningar **öryggistrúnaðarmanna**

Félagslegir trúnaðarmenn starfsmanna eða trúnaðarmenn viðkomandi stéttarféлага skulu sjá um undirbúning og framkvæmd kosningar **öryggistrúnaðarmanna**. Sá framangreindra aðila sem frumkvæði hefur skal tilkynna hinum aðilanum um fyrirætlanir sínar.

(Ób. úr 12. gr. 920/2006)

20

Kosning **öryggistrúnaðarmanna**

- skrifleg atkvæðagreiðsla sem stendur a.m.k. einn vinnudag eða á starfsmannafundi
- allir starfsmenn fyrirtækisins eru kjörgengir nema stjórnendur
- a.m.k. eins árs starf við fyrirtækið æskilegt
- allir starfsmenn nema stjórnendur hafa kosningarétt
- kosning til tveggja ára í senn

21

Tilkynning til Vinnueftirlitsins

Atvinnurekandi skal tilkynna Vinnueftirliti ríkisins um þá aðila sem tilnefndir eru **öryggisverðir** og kosnir eru **öryggistrúnaðarmenn**. (Sjá eyðublað í möppu og á heimasíðu)

Þeir sem undirbúa kosningu **öryggistrúnaðarmanna** skulu tilkynna viðkomandi stéttarfélögum um sömu aðila.

(14. gr. 920/2006)

22

Vinnuverndarfulltrúi

er hver sá einstaklingur sem sinnir vinnuvernd á vinnustað s.s.

- **Öryggistrúnaðarmaður/öryggisvörður**
- Fulltrúi í öryggisnefnd
- Fulltrúi í starfsmannahaldi
- Félagslegur trúnaðarmaður
- (Hugtakið vinnuverndarfulltrúi er skilgreint með þessum hætti í reglugerð um aðgerðir gegn einelti á vinnustöðum nr. 1000/2004 3 gr.)

23

Helstu verkefni **öryggistrúnaðarmanna** og **öryggisvarða**

- Taka þátt í gerð áætlunar um öryggi og heilbrigði á vinnustað sem felur í sér áhættumat og áætlun um heilsuvernd og forvarnir.
- Að fylgjast með hvernig þessari áætlun er framfylgt.
- Fara í eftirlitsferð um vinnustaðinn svo oft sem þurfa þykir

24

Þættir sem öryggistrúnaðarmenn og öryggisverðir þurfa sérstaklega að fylgjast með:

- Vélar og tæknibúnaður, hættuleg efni og að starfsaðferðir stofni ekki lífi og heilsu starfsmanna í hættu
- Öryggisbúnaður og persónuhlífar séu til staðar, í góðu ástandi og í notkun
- Ekki viðgangist ámælisverð eða síendurtekin ótilhlýðileg háttsemi á vinnustaðnum
- Starfsmönnum sé kynnt sú áhætta sem er á vinnustaðnum að því er varðar öryggi þeirra og heilsu

---

Frh. þættir sem þarf að fylgjast með:

- Starfsmenn fái nauðsynlega fræðslu og þjálfun með tilliti til aðbúnaðar, hollustuhátta og öryggis á vinnustað
- Til staðar sé neyðaráætlun
- Leitað verði eftir umsögn Vinnueftirlitsins um umtalsverðar breytingar á fyrirtækinu
- Skráningu vinnuslysa, óhappa og atvinnusjúkdóma sé sinnt

Tilkynning vinnuslysa

Tilkynna skal til Vinnueftirlitsins:

- slys sem valda fjarvist einn dag auk slysdagsins (eigi síðar en innan 7 daga frá slysinu)
- alvarleg slys skal tilkynna strax og bréflaga innan 7 daga
- Alvarleg slys eru: Áverkar sem valda langvinnu eða varanlegu heilsutjóni, t.d. missir útlíms, beinbrot, meiriháttar sár, alvarleg augnslys, innvortis meiðsli.....

Öryggistrúnaðarmaður/-vörður skal

- ✓ fá **tíma** til að sinna starfi sem slíkur
- ✓ fá **tækifæri** til að afla sér þekkingar og menntunar t.d. með því að sækja námskeið Vinnueftirlitsins
- ✓ fá **upplýsingar** um vinnuslys, atvinnusjúkdóma, óhöpp, niðurstöður mælinga og rannsókna, bilanir, hættulegar aðstæður, meiri háttar framkvæmdir eða breytingar og fyrirmæli Vinnueftirlitsins

---

Öryggistrúnaðarmaður/-vörður skal

- ✓ fá tækifæri til að koma sjónarmiðum sínum á framfæri
- ✓ fá aðgang að eftirlitsbók og öðrum gögnum sem varða vinnuvernd
- ✓ njóta lögbundinna réttinda

Ath. atvinnurekandi ber kostnað af starfi **öryggistrúnaðarmanna** og **öryggisvarða** að bættu starfsumhverfi

---

Vernd í starfi

Öryggistrúnaðarmenn og fulltrúar starfsmanna í öryggisnefnd njóta þeirrar verndar sem ákveðin er í 11. gr. laga nr. 80/1938 um stéttarfélög og vinnudeilur.
(9. gr. vinnuverndarlaga og 10. gr. rglg.)

---

11. gr. laga um stéttarfélög og vinnudeilur nr. 80/1938

Atvinnurekendum og umboðsmönnum þeirra er óheimilt að segja trúnaðarmönnum upp vinnu vegna starfa þeirra sem trúnaðarmanna eða láta þá á nokkurn annan hátt gjalda þess að stéttarfélag hefur falið þeim að gegna trúnaðarmannsstörfum fyrir sig.

Ef atvinnurekandi þarf að fækka við sig starfsmönnum skal trúnaðarmaður að öðru jöfnu sitja fyrir um að halda vinnunni.

(11. gr. nr. 80/1938)

Öryggisnefnd

- kýs sér formann og ritara til eins árs í senn og heldur fundi ekki sjaldnar en fjórum sinnum á ári
- tekur til umfjöllunar mál er varða aðbúnað, hollustuhætti og öryggi og þá sérstaklega slys, óhöpp og atvinnusjúkdómstilfelli (orsök – úrbætur)
- tekur afstöðu til erinda frá starfsfólki og setur fram tillögur um úrbætur ef þurfa þykir
- tekur breytingar á rekstri og meiriháttar framkvæmdir til umfjöllunar
- heldur gerðarbók sem starfsmönnum Vinnueftirlitsins er heimill aðgangur að

Atvinnurekandi/forstöðumaður skal meðal annars:

- tryggja góðan aðbúnað, hollustuhætti og öryggi
- tryggja að fræðsla berist réttum aðilum
- tryggja að upplýsingar berist réttum aðilum
- tryggja samstarf um öryggis- og aðbúnaðarmál
- fullnægja tilkynningaskyldu til Vinnueftirlitsins

frh.→

(Frh.) Atvinnurekandi/forstöðumaður skal meðal annars:

- láta sérfræðinga gera rannsókn eða úttekt á fyrirtækinu/stofnuninni ef aðstæður eða Vinnueftirlitið krefjast þess
- gera starfsmönnum ljósa slysa- og sjúkdómshættu
- skýra **öryggistrúnaðarmönnum** frá fyrirmælum VER og veita þeim aðgang að eftirlitsbók (sbr. 15. gr. laga nr. 46/1980)

Verkstjóri/deildarstjóri skal meðal annars:

- sjá um að allur búnaður sé góður og öruggt skipulag sé ríkjandi á vinnustaðnum sem hann hefur umsjón með
- taka þátt í samstarfi er miðar að auknu öryggi, betri aðbúnaði og hollustuháttum á vinnustað
- beita sér fyrir fullnægjandi starfsskilyrðum þar sem hann stjórnar og að ráðstöfunum sem gerðar eru verði framfylgt

---

Almennir starfsmenn bera líka ábyrgð

- taka þátt í samstarfi sem miðar að bætту starfsumhverfi
- stuðla að fullnægjandi starfsskilyrðum innan eigin verksviðs
- stuðla að því að ráðstöfunum, sem gerðar eru til að auka öryggi og bæta aðbúnað og hollustuhætti, sé framfylgt
- tilkynna um varasama ágalla

Ábyrgð á vinnustað

- Allir bera ábyrgð, hvort sem það er starfsmaðurinn sjálfur, verkstjóri eða atvinnurekandi
- Hver og einn ber ábyrgð á sjálfum sér og sínu umhverfi
